

189. ԲԱՆՏԻ ՏԵՐ ԲԱԴԻՆ

Իրեք քյանսիք, Ղզըր, Հըվարա հնգյերունք են իլնղ՝ քյամ-բախտ Քյանթանան, Դունյամալին մին էլ բախտավեր Բադին: Քյանթանան, մին էլ Դունյամալին. լափ տկլոր ին, լնլթ-ղնմբար, սաղ օրը սոված փորըրնին ճմըռում ին, վեչ կործ կար, վեր ընին, վեչ էլ մինը ըտրանց մին թիքյան հաց էր տամ, վեր օտեն, ըր-կոքանը նեւ շատ թնմբաղ զատէր ին, խե, հի՞նչ տժար պանն էր փահլնյութն անիլը, ճնչըվոտած պաններ ին, կործ անուղ մարթը միշտ էլ կը կարա կործ ճարի: Բադին ըշկըպանց էր, ըստնդ-ընդնը հետի կործ էր անում, ծերքը ընգյած կապեկը թաքուն պահում էր, դալդա ընգյած տեղը հերան հետի ուտելիք էր առնում օտում:

Մին օր իրեք հընգյերաւ սաղ մհալը ման եկին, յանի կործ են օգում անի, վեչ մին տեղ էլ կործ չի ճընցին, սոված վենդըրնին թնլանցալ էր, Բադին օնգատն էր քցալ, հերան կլխին ճարը տեսալ, թաքուն նի էր մտալ դնքյաննին տեսա-տենա առալ հընգերունցան թաքուն թահդի-թահդի կերալ:

Դունյամալին նան Քյանթանան կլխի ին ընգյալ, վեր Բադին փող օնի, հերանց անա թաքուն ուտիլի պաններ առնում, օտում, հերանց տամ չի,—Քող զխկունլնմիշ ինի,—Դունյամալին ասեց:

Դունյամալին Քյանթանան նհետ մտկընեբումը տըրան, վեր Բադուն խափեն, տանեն մին դալդա տեղ, մորթեն, ընդրա փողն-րը կեա անեն:

Բաղին ըտրանց քըսըփըսը լսալ էր, ամմա շիգիդանն էր տը-
րալ, յանի պանն խաբար շի Մին օր ղըլըղը քցեց ըտրանցան
փախալ, մտկումը տըրանվ քյնն Ղարաբաղումը ըշխադանք ճարի:
Ճներպի մի խոր ծորում էր, վեր մթենը կոխեց, շորս դուին եշեց
տեսավ ընդեղ մին քանդած ճաղաց կա, ուրխացավ, ասեց.—էս
լավ իլավ, քյնն էտ ճըղացումը քյշերս քոն իննմ, ըռավետը եր
կենամ քյնամ: Չորս դուին եշիլավ վըխվըխիլանվ քյննց նի մտավ
էտ ճաղացը, շորս դուին եշեց, ենդան մտավ դոնգուլըղը, նո-
վին տնդումը թաք կըցավ, վեր քոն ինի Նոր էր աշկը հոփ կալալ,
վեր ընշուկավը մին սնա ընդանվ: Եր թռավ, խլըշկոտաց, ծռկի-
ծռկի ընիլանվ եշեց, տեսավ եկողը մին աղնավուր արշ ա, կոշ
եկը, սուս կըցավ, արշը նի մտավ ճաղացը, քյննց ըլըրատանը
պրանեց, մին խրեկ ետո մին էլ տեսավ մին աղվես էլ եկը, քյննց
արշին սարի ձորնիդանն ասեց, եր իլանվ ճղացին քարին յրան
պըպըղեց: Բաղին աշկերը պլըզած նովին ծական ընդրանց էր ե-
շում, վեր մին ըռեխը մծծ կյուլ էլ նի մտավ, էն էլ արշին ըռաշին
պըպըղեց, ըսկըսեցին ղոնրոնց անիլը:

Արշը ասեց.—Դե ասենք թն ըսօրի վերըս հինչ ն ըրալ: Ես
քյննցան էմ էն ծորին միշանվը մին վարար կյետ ա քյնում, կյետին
դրադին պրանալ էմ, անշուկ տրալ կյետին խշշոցին, քոն իլալ,
քընըտեղա եր եմ կըցալ, տեսալ մթնալ ա, սոված վենդերս քաշ
տալավ եկալ եմ հսալ ըստեղ:

Աղվեսն էլ թն.—Դե լսեք ես պադմեմ, հեն է էն սարը տես-
նում ե՞ք, վեր լուսնիակը կլխան տոնա ն եկալ, էն սարին քյլին
մին մծծ քար կա տակը փոշ, հենա էն փոշ տեղը տեղին վեսկավ
լիթը, հու վեր եշի, աշկերը կշաղվի, ըռվետանց մինչև մհեկ ես
էտ վեսկավն ի խաղ անում, շաղ ի տամ, մին էլ հվաքում, սոված
սերտըս քյնում էր, մին էրկուսը քցեցի ռեխս, վեր կոլ տամ, կոլ շի
քյննց, վերն էլ տեսա, վեր ընդրանա ինծ օքուտ շի կա, թքեցի,
երկըցա ղկուտալավ եկի ըստեղ: Ես գյուղում շեմ, թն էտ խեթը
պակաս մարթիք հի՞նչ են անում, վեր վեսկու հետի գյուղն են
քցոնմ: Էքոց քյնանու վեմ մին խամ մոնշտանի, խեթը պակաս
մարթ ճարեմ, էն վիսկին ընդրա կլխին կապեմ, յրան ծախեմ,
հանրանթ մին վերցակ, մին քանի հավ էլ ա կտան, կպիլեմ ըստեղ
մտեղ կօտենք:

Կյուլը էրկուսին լսիլան ետը մտկումը ասեց.—Լնվ ն, վեր
ըտրանք էլ են սոված եկալ, թանն, ինծ տնաղ կըտին, կծիծը-
ղին:—Տոն ըսեցիք պրծաք, դե մհեկ էլ ինծ անշուկ կալեք, տեսեք
իմ կլնիլը հի՞նչ օյին ա եկալ:

Թաքավերին ախճիկը ծանոթ հիվանդ ա, ասում են խղիւրցա-
վան ընգլալ ա, ըռավետան շանք ձերձգյոնն դինչնթոնն շօնի, յա
լանց ան իննում, յա ծիծաղում, յա պար կյանմ: Վեշ մինին խոսկը
լսում չի, վեշ մինին նհետ խոսում չի, պաղասխան չի տամ, վեշ
օտում ա, վեշ խմում, շատ վախտ էլ օգում ա, Թա ձերանն պկոնան
քցի տակը:

Թաքավերը ձերանն երգչիրոնմ էլ հանքիմ չի թողալ, վեր կանչի
վեշ, լոխ եկալ են քյնանցնալ, վեշ մինը կրացալ չի ընդրա ըխճըկանը
պժշկի:

Թաքավերին ըխճըկանը լըվըցնիլի տյեղը հենն մին դոչի կըլ-
խում, մին էլ վնդերում, վեր էն դոչին մորթեն, վընդըկլոխը քյնալ-
լան-փաշա էփեն, ընդրան ուտուցենն, էն անլըհալը կըլըվանա: Էտ
մին սեվ, պողերը կեռ դոչ ա, վըխճարին սոնրոնվին ըռաշին քյնան-
ցնդ: Աման ըռավետ էն լոնսերը վեր յրոմում ա, էն շինանն մին
շորան վեխճարին սոնրոնն առաշը ըրած, սեվ դոչը ըռաշին գյառ-
գյան քյնոնմ ա վեխճարը ենդան, հենց ա լհան էն վխճարին սոն-
րոնքաշին ինի: Էրկու մեծ ասլան շներ էլ սոնրոնվին շորա դոլալ
շըրտըշորտի ընիլով պահում են:

Ես հեսա իրեք օր ա սոված-ծարավ քաշ եմ կյանմ էն սոնրոն
վխճարին ենդան, կարում չեմ դոչը թուցենմ: Էն ասլան շները վեր
կան, հու կըկարա՞մ էն դոչան մուտանա: Էն ափլան-ղափլաննին
դանստին յրան կտան կըկյզեն:

Հու վեր կարա էն դոչին մորթի, ընդրա վենդը-կլոխը տանի
էփիլ տա, քյնալան-փաշա շինիլ տա, էն ըխճըկանը ուտուցնի, էն
ախճիկը դանստին խեղթի կը կյան, կը լըվանն, ինքը ձերանն ըրածան
կը հմանչի:

Ես մտադիր եմ ղըլըղը քցեմ, էն դոչը փոնեմ, օսավա քցեմ,
ծլկեմ քոլը, մեսը օտեմ, վենդը-կլոխն էլ տանեմ Թաքավերին ըխ-
ճըկանը, ամմա շատ եմ վախում, էն շները ինձ պոնթ կըտան
պեմբակ կիզեն: Իրեք օր ա վեխճարը սոնրոնվով ըռաշիս ըրածում
ա, իմ պըրանիս ճրերը քյնոնմ ան, կարում չեմ դոչը տանեմ:

Բադին դոնգուզլըղումը նստած լոխճին պատմածը լսեց, սուս
ու փուս ըսպասեց մինչև լոնանցնով, արլը, կյոնլը, աղվեսը տոն
եկին քյնանցին աման մինը մին դոլի յրան, ինքն էլ տոնա եկը ըղ-
վեսին ենդան քյնանց: Քյնանց, պցրանցով ըղվեսին նշանց տված
սարին կլոխը, տեսավ աղվեսը պըպըզած, իրեսը դրան էն դոլը
վեսկին հմընրոնմ ան: Վենդին պտկըններին յրանն անսանց մուտա-
ցավ, կացնին շաքուղ դոլալը ըղվեսին քյնալին մին պենդ տըվանով
աղվեսը տեղնուտեղը սանամիշ իլանով: Տանակը քաշեց ըղվեսին

մորթին սաղլամ հանեց, տեկ շինեց, ճնդերը կապեց, վեակին հվա-
քեզ լըցրեց մորթուն տեկը, շլակեց ճըկըռտալամ պերնով տոն:

էտ վեակամը Բաղին մին թաքավերական ըմարաթ շինիլ տը-
վամ մին գլոնլուն բաղի միշի, ինքը ջութերը վեակամ լըրեց, հղի
իլնով դըրն Արարստան, սաղ Արարստանը ման եկը, վենդի տակ
տվամ, մին Արարստանի հրեղան ծի առամ, վենդը պատ պերնով
թռամ եկամ տոն, էտ ծին նհենց էր յորդա քլնոն, հենց էր լհն
կաքեզ ինի: Ընդրա ենդան ժըղովուրթը թմաշա էր կաղնալ:

Մին ըռնիլան ետը քլնանց դոշին ենդան, շատ ման եկը, վերը
քլթնով: Չորանին շատ խնթրեց, վեր առնոնվին ըռաշին քլնանցող
դոշը ուրան յրան ծախի, չորանը Բաղուն իրեաին եշեց-եշեց, թն.—
Աղա, տոն խելունք մարթ ես յրոմում, էտ հունց ա, վեր սարսազ
պան ես խոսում, բա էն դոշը ծխիլի պան ա, վեր ես ծախնմ, բա
տեսնում շեա հունց ա էն սոնոն վեխճարին կամանդ անում, հենց
ա լհն ընդրանց մինրաշին ինի, վեր դոլը քլնոն մ, ուրոնն են-
դան ա քլնոն, շէ ախպեր ջան, էտ դոշը ես ծախիլ շեմ, սոնոն-
լին միշան վերին յրան ծերքտ տընեա, քեզ փեշքեշ, ընդրանա գի-
ման:

Բաղին տեսամ, վեր չորանը թարսվան մ, ըշղվեց, ծերքը տա-
րամ չուրը, մին հափուտ վեակի տոն կալամ մենգենց չորանին,
թն.—Ա թարսի տղա, դե քել, էս մին հափուտ վեակիքը եր կալ,
դոշը մորթի վընդըկլիսը տու ինձ, մնացածը թնմոն քեզ, մհեկ
ստրան հի՞նչ կասես, էտ վեակամը հանրոն դոշ կառնես:

Չորանը կըկըղեց, գիղանց, թն էտ մարթը զարափաթ ա ա-
նում, ասեց.—Աղա, ես քե մատաղ, խն՝ տնազ ես տամ ինձանամ,
բա ես տնազի մարթ եմ, ճնապատ քլնն, ինձ նհետ հի՞նչ կործ
ունես:

Տեսամ, վեր էտ չորանը ուրան հվատում շի, տարամ ընդրա
թին տակին վեակին պահեց, թն.—Տեսնո՞ւմ ես, վեր ստրանք
խակական վեակի ես, դե ջոնրիտ պերնոնը պանց տեսամ: Մին հա-
փուտ վեակին ածեց չորանին ջոնրը, թն.—Դե քլնն սեվ դոշը պեր
մորթի, վնդը-կլիսը տու ինձ տանեմ:

Չորանը վազ տալամ քլնանց դոշին կեռ պուզերան փոռեց,
քաշ տալամ պերնով, մին դոլի էրկու վնդերան փոռեց շոռ տվամ
մեշկին, մորթեց, կլիսը նան վնդերը տվամ Բաղուն, էն էլ քեց
ոնրան խուրշինը, շնուրակալ տանամ, քլնեց ծին դըն Պրանց տոն,
վեր էքսը թանի թաքավերին կոխկը:

Շիննովը անց կընալիս ընդրա ենդան կընշեցին, ետ տանամ
տեսամ ուրան հընգերունքն են՝ Քլնթանան մին էլ Դունյամալին:

Մին կղնըցրուց, ընդդանք մոտացան: Դունյամալին հրցրուց, թա.— Բադի, մին ասի տեսնանք քեզ էտ հրատոթննը շտեղան ա: Բադին դնիզ-բա-դնիզը լոխ նաղլը ըրավ քանդած ճղացին տեղն էլ նշանց տվավ, ինքը շալլախը ծիին փորավը քաշեց, ծին թռավ երգիներին:

Թող Բադին քյնա թաքավերին ըխճըկանը ցավին մին ճարանի, մենք տեսնանք էն լըղըր Քյնթանուն մին էլ Դունյամալին հինչ իլան:

Բադուն տված սլըղավը Դունյամալին Քյնթանուն նհետ քյնանցին ղըրն քանդած ճղացը, Համ քյննիմ ին, համ էլ ղըննց անում: Քյնթանուն ասեց.— Կյնիլը հանլընթ մին նոր ղոշի տեղ էլ կասի, մենք էլ Բադուն ղալդի կը հըրուտտանանք:

Դըբըգյունատեմ ըտրանք հսան քանդած ճղացին, նի մտան ղոնգըղըղումը թաք կըցան:

Պենդ մթնալ էր: Դունյամալին նան Քյնթանուն կոշ ին եկալ, անշուկնին սնասի պահալ, մին էլ տեսան արլը մըթմըրթալավ նի մըտավ ճղացը, վենդերը քաշ տալավ քյննց նի մտավ ըլըրատոնը, պրանեց:

Մին խրեկ էլ անց կյնիլը եկը արշին պարի հըրնիզյոն ասեց, ընդդա ըռալին պըպըզեց: Արշին քեփը պատառ խարաբ էր, սոված ինիլան հիվընդացալ էր: Կյնիլը, թա.— Արշ ախպեր, քեզ է թանղն խանթը պետկա ասեմ, էս ճղացումըս մեզ անշուկ օնող կա, մենք բեխանթը, բա հասա քանի՞ օր ա, վեր մեր աղվես ախպերը յրոմում չի, բա կլխի շես ընգյոնիմ, վեր ընդդան կլխը խաշալ են, ես էն կարծիքին եմ, վեր ըղվեսին մորթին մինը հանալ ա տարալ հըրնն մուշտակին վընվը տվալ, լսալ շես, վեր աղվեսի մորթիքը շհանի կնանիքը ձըրանց վիզընեբրավը կախ-կախ ըրած ման են կյնիմ, մեր ախպըրը վեսկին էլ են տարալ, ընդդա մորթին էլ են մաշկալ տարալ: Վեխճարին սնըրնին ըռալին քյննցնող ղոշն էլ ա բաթմիշ իլալ: Ծր կաց մին էս ճղացը՝ լնվ օրուակ անենք, բանթյոնմ ըղվեսին սպանուղը ըստեղ ա: Արլը ըլըրըտանան տնա եկը, ըսկըսեցին ճղացին քյննցը-պոնախը քըրըքանդ անիլ, թանթի նման լնանյակը նեւ տնա էր եկալ, իշեղը ընգյալ էր ճղացին մեղը, հենց էր լհմ ցիբեկ ինի:

Դունյամալին նան Քյնթանուն վախիլներան ղոնգըղըղան տնա եկին, ուզեցին փախենն, Դունյամալուն արլը օղեց փոնի, էն տնա պրծավ ընդըրա շանշուկներան ծլկեց, խեղճ բըշարա Քյնթանուն ընգյավ կյնիլին ըռեխը: Կյնիլը ընդդան ցրեմ տվավ, արլին նհետ կոշտ կերան:

Դոււյամալին խանձրը պերնով շենը, քյննցին Քյնթանն վեսկենին պերին թղեցին։ Դոււյամալին էլ վխնիւնն հիվնդա-
ցավ, տղաշոր ընգլնով, մին քանի օրան ետը էն էլ մեռավ, տարան
թղեցին։

Դե մհեկ էլ քյնննք տեսանք Բադին հինչ իւնով, Հրեդան ծին
եր իւնծ Բադին թուով քյննց հսավ թաքավերին պլատին, մին
քանի դնննմ պլատին կլխին շրտըշորտի ըրավ, վեր պլատական-
նին լոխ հերան տեսան, ենդան եկը թաքավերին դըվըզին մղա-
կումը եր եկը։ Մղակին տոնըպահին ասեց, վեր ինքը եկալ ա
թաքավերի ըխճըկանը պժշկիւ խանձրը տարան թաքավերին, էն էլ
անհետի Բադուն կանչեց հերան կոխկը, հըրցըփորց ըրավ ենդան
ասեց.

—Ա շնհիլ նախշուն տղա, իմ աշկիս տնն լնով տղա ես լրո-
վում, քու սփաթտ ինծ շատ տուր եկը, միննակ մեխկա կյնմն, ախր
վեր կրացիր վեչ իմ ըխճըկանը պժշկես, ես վրոշում օնեմ, քու
կլոխտ կտրիլու վեն։ Մեխկը նես, թն կրալու չես պժշկես, նհախ
տեղը բաղա մի քյնննլ։

—Թաքավերը ապրած կենա,—ասեց,—վեչինչ, տնն ինծ թնն
տու ես ընդրան պժշկեմ, վեր կարամ վեչ, թող իմ կլոխը կտրեն։
Թող ես էլ քու ըխճըկանը մատաղ քյննմ։

—Վեր թհենց վախկուտ չես, քյնն իմ ըխճըկանը պժշկի, վեր
ախճիկա լըվնցնով, տալու վեմ քեզ, իմ փեսան կըտաննաս, իմ
մոնիւնն ետը նեկ իմ տեղը կնստես թաքավերոթնն կանես։

Բադին խուրջինը օսավը քցեց, քյննց թաքավերին ըխճըկանը
կոխկը, դոշին վենդը-կլոխը տվավ թաքավերին պովուրը քյննն-
փաշա էփեց, շննտ պերին։

Բադին թաքավերին ըխճըկանը նհետ էտ քյննն-փաշան կե-
րան, տեղենրան եր կցան։

Ուտիւնն ետը թաքավերին ախճիկը Բադուն կուվերավը ըն-
գլնով, թն.—Տնն իմ աստուծն ես, էս շտեղան եկիր, էս լհն քեզ ի
ըսպասում։

Թաքավերը եկը տեսավ հերան ախճիկը Բադուն կոխկին նըս-
տած դրննց են անում, ասես իսկի հիվանդ էլ չի իւնլ։ Խտըտեց,
Բադուն ճկատան պաշեց, համէլ ասեց.—Տնն իմ փեսան ես, իմ
տղան ես, իմ ախճիկը քեզ, տնն վեչ ընդրան։

Հրասնիք ըրին օխտը քյշեր քեփ ըրին։ Թաքավերին ախճիկը
բախտավերվեց, Բադին էլ տաննով թաքավերին փոխնորթը։

Երգինքան իրեք ճըրնլի տանն եր ինգլնով, մինը պատմողին,
մինը լըսողին, մինը նեկ թող կենա կտաք մին հիվանդի։